

Skala Ryzyka Dysleksji (SRD)

Opracowała prof. Marta Bogdanowicz

www.ptd.edu.pl/

Skala zawiera 24 stwierdzenia, które należy ocenić kolejno wg skali 4-stopniowej. Cyfry na skali wskazują na stopień nasilenia cechy lub występowanie danego zachowania w kierunku od 1 do 4, gdzie:

1. oznacza – NIGDY;
2. oznacza – CZASEM;
3. oznacza - CZĘSTO;
4. oznacza - ZAWSZE

Proszę uważnie przeczytać powyższe stwierdzenia i zakreślić kółkiem te cyfry, które najlepiej charakteryzują zachowanie dziecka

1.	Dziecko jest mało sprawne ruchowo – słabo biega, skacze, źle jeździ na rowerze	1	2	3	4
2.	Dziecko niechętnie uczestniczy w zabawach ruchowych.	1	2	3	4
3.	Dziecko źle funkcjonuje na zajęciach gimnastycznych	1	2	3	4
4.	Dziecko ma problemy z zawiązywaniem sznurowadeł, zapinaniem guzików, wiązaniem kokardek.	1	2	3	4
5.	Dziecko ma trudności z posługiwaniem się nożyczkami	1	2	3	4
6.	Dziecko niechętnie bawi się układankami, klockami „LEGO”, puzzlami lub nie umie wykonać ich wg wzoru (tworzy tylko własne kompozycje).	1	2	3	4
7.	Dziecko niechętnie rysuje	1	2	3	4
8.	Dziecko ma problemy z odtwarzaniem prostych szlaczków i figur geometrycznych.				
9.	Dziecko ma trudności z zapamiętaniem rzadziej występujących liter (F,G,Ł)	1	2	3	4
10.	Dziecko ma trudności z odróżnianiem i zapamiętaniem liter o podobnych kształtach (NP.> m-n, l-t-l)	1	2	3	4
11.	Dziecku sprawia problem odróżnianie i zapamiętanie liter o kształtach identycznych, lecz inaczej położonych w przestrzeni (np. b-d-p –g)	1	2	3	4
12.	Dziecko pisze litery i cyfry zwierciadlane, oraz odwzorowuje wyrazy przez zapisywanie ich od strony prawej do lewej.	1	2	3	4
13.	Dziecko jest oburęczne – wykonując czynności posługuje się raz jedną raz drugą ręką.	1	2	3	4
14.	Dziecku sprawia problem odróżnienie lewej i prawej strony swego ciała (ręki, nogi, oka).	1	2	3	4
15.	Dziecko ma problem z określeniem kierunków w przestrzeni (nieprawidłowo używa przyimków nad, pod, przed, od, do)	1	2	3	4
16.	Dziecko ma problem budowaniem poprawnych wypowiedzi (zmienia szyk w zdaniu, błędnie używa trudniejszych wyrazów).	1	2	3	4
17.	Dziecko przekręca słowa (mówi np. kraktor), zmienia przedrostki w wyrazach (np. zauczyć się) albo używa nieprawidłowych form gramatycznych.	1	2	3	4
18.	Dziecko ma wadę wymowy	1	2	3	4

19.	Dziecko ma trudności z dokładnym zapamiętaniem krótkich wierszyków i piosenek	1	2	3	4
20.	Dziecko ma trudności w zapamiętywaniu materiału uszeregowanego w wiersze i sekwencje (np. nazwy pory dnia, i posiłków, dni tygodnia, pory roku, szeregi 4-cyfrowe).	1	2	3	4
21.	Dziecko nie umie odróżnić głosek o podobnym brzmieniu (np. g-k, z-s, dlatego nie dostrzega różnic w wyrazach kura-góra, koza-kosa)	1	2	3	4
22.	Dziecko ma trudności z wyróżnieniem głosek w wyrazie (np. nos = no-s)	1	2	3	4
23.	Dziecko ma trudności z łączeniem głosek w wyrazy (np. o-ko=oko)	1	2	3	4
24.	Dziecko ma trudności z koncentracją uwagi, łatwo rozprasza się	1	2	3	4

Arkusz wyników SRD

Sfery rozwoju	Nr pyt.	Ocena (1 - 4)	Suma ocen	Ocena średnia
Motoryka duża Md	1.			
	2.			
	3.			
Motoryka mała Mm	4.			
	5.			
	6.			
	7.			
	8.			
Funkcje wzrokowe Fw	6.			
	7.			
	8.			
	9.			
	10.			
	11.			
Funkcje słuchowe Fs	12.			
	19.			
	20.			
	21.			
	22.			
Mowa Mo	23.			
	16.			
	17.			
Lateralizacja L	18.			
	13.			
Orientacja O	11.			
	12.			
	14.			
	15.			
Uwaga U	24.			
Wynik ogólny:				

24 – 33 brak ryzyka

34 – 44 wynik przeciętny

45 – 60 znaczny stopień ryzyka

61 – 96 wysoki stopień ryzyka

Dzieci „ryzyka dysleksji” mogą być identyfikowane przez rodziców, nauczycieli, logopedów na podstawie charakterystycznych symptomów. Niekiedy pojawiają się one już w okresie niemowlęcym. Objawy ryzyka dysleksji są możliwe do rozpoznania na podstawie uważnej obserwacji dziecka, którą można prowadzić zgodnie z listą objawów ryzyka dysleksji opracowaną przez prof. M. Bogdanowicz.

Uwzględnia ona takie aspekty rozwoju psychoruchowego dziecka jak:

- rozwój motoryki (dużej i małej)
- funkcje wzrokowe
- koordynację wzrokowo-ruchową
- funkcje językowe
- lateralizację
- orientację w schemacie ciała i przestrzeni
- orientację w czasie
- czytanie
- pisanie (w okresie szkolnym)

WIEK PRZEDSZKOLNY (3-5 LAT)

- **Motoryka duża - niska sprawność ruchowa w zakresie ruchów całego ciała**, która objawia się tym, że dziecko:
 - słabo biega,
 - ma kłopoty z utrzymaniem równowagi, np. podczas chodzenia po linii krawężnika,
 - z trudem uczy się jeździć na rowerku trzykołowym, hulajnodze,
 - jest niezdarne w ruchach, źle funkcjonuje w zabawach ruchowych
- **Motoryka mała - słaba sprawność ruchowa rąk**, której symptomami są:
 - trudność i niechęć do wykonywania czynności samoobsługowych, np. zapinania małych guzików, sznurowania butów, zabaw manipulacyjnych, takich jak nawlekanie koralików.
- **Koordynacja wzrokowo-ruchowa**, w zakresie której zaburzenia objawiają się:
 - trudnościami z budowaniem z klocków,
 - niechęcią dziecka do rysowania, wykonywaniem bardzo uproszczonych rysunków, poprzez sposób trzymania ołówka w palcach (nieprawidłowy chwyt) - dziecko rysując za mocno lub za słabo go przyciska,
 - brakiem umiejętności rysowania koła - w wieku 3 lat, kwadratu i krzyża -w wieku 4 lat, trójkąta i kwadratu opartego na kącie - w wieku 5 lat
- **Funkcje wzrokowe** - zaburzenia w rozwoju objawiają się:
 - nieporadnością w rysowaniu (rysunki bogate treściowo, lecz prymitywne w formie),
 - trudnościami w składaniu według wzoru obrazków pociętych na części, puzzli, wykonywaniu układanek, mozaiki
- **Funkcje językowe** - zaburzenia w rozwoju stają się widoczne poprzez:
 - opóźniony rozwój mowy,
 - nieprawidłową artykulację wielu głosek,

- jako trudności z wypowiedzianiem nawet niezbyt złożonych wyrazów (częste przekręcanie wyrazów), wydłużony okres posługiwania się neologizmami
 - trudności z rozpoznawaniem i tworzeniem rymów,
 - trudności z zapamiętaniem i przypominaniem nazw (szczególnie sekwencji nazw, takich jak pory dnia, nazwy posiłków),
 - trudności z zapamiętaniem krótkich wierszyków i piosenek,
 - trudności z budowaniem wypowiedzi, używanie głównie równoważników zdań i zdań prostych, mały zasób słownictwa;
- ❑ **Lateralizacja - opóźniony rozwój**
 - brak przejawów preferencji jednej ręki,
 - ❑ **Orientacja w schemacie ciała i przestrzeni - opóźnienie orientacji**
 - z końcem wieku przedszkolnego dziecko nie umie wskazać prawej ręki (myli się).

KLASA O (6-7 LAT)

Objawy jak wyżej oraz:

- ✓ **Motoryka duża - obniżona sprawność ruchowa**, która objawia się tym, że
 - słabo biega, skacze,
 - ma trudności z wykonywaniem ćwiczeń równoważnych, takich jak chodzenie po linii, stanie na jednej nodze,
 - ma trudności z uczeniem się jazdy na nartach, łyżwach, rowerze, hulajnodze;
- ✓ **Motoryka mała - mała sprawność manualna**, dla której charakterystyczne są:
 - trudności z wykonywaniem precyzyjnych ruchów w zakresie samoobsługi, np. z zawiązywaniem sznurowadeł na kokardkę., używaniem widelca, nożyczek,
 - trudności z opanowaniem prawidłowych nawyków ruchowych podczas rysowania i pisania, np. dziecko pomimo wielu ćwiczeń niewłaściwie trzyma ołówek w palcach, w niewłaściwym kierunku kreśli linie pionowe (od dołu do góry) i poziome (od prawej do lewej);
- ✓ **Koordynacja wzrokowo-ruchowa** - zaburzenia objawiają się:
 - trudnościami z rzucaniem i chwytaniem piłki,
 - dziecko źle trzyma ołówek w palcach (nieprawidłowy chwyt), ma trudności z rysowaniem szlaczków, odtwarzaniem złożonych figur geometrycznych (np. rysowaniem rombu w wieku 6—7 lat);
- ✓ **Funkcje językowe** - zaburzenia objawiają się jako:
 - wadliwa wymowa, przekręcanie trudnych wyrazów (przestawianie głosek i sylab, asymilacje głosek, np. sosa lub szosza),
 - błędy w budowaniu wypowiedzi, błędy gramatyczne,
 - trudności z poprawnym używaniem wyrażen przyimkowych wyrażających stosunki przestrzenne: nad - pod, za - przed, wewnątrz - na zewnątrz,
 - trudności z różnicowaniem podobnych głosek (np. z-s, b-p, k-g) w porównywanych słowach typu: kosa - koza lub tzw. sztucznych: resa - reza,
 - mylenie nazw zbliżonych fonetycznie,

- trudności z dokonywaniem operacji (analizy, syntezy, opuszczania, dodawania, zastępowania, przestawiania) na cząstkach fonologicznych (logotomach, sylabach, głoskach) w takich zadaniach, jak wydzielenie sylab i głosek ze słów, ich syntetyzowaniem (zaburzenia analizy i syntezy głoskowej i sylabowej), analizowaniem struktury fonologicznej słów (np. w poleceniach typu odszukaj słowa ukryte w nazwie „lewkonia”, o czym myślę: Baba ..aga, co to znaczy „kapiiekasek”, „karwony czepturek”), rozpoznawaniem i tworzeniem rymów i aliteracji (np. w poleceniach typu: wymyśl rym do słowa „mama”, które słowa się rymują: „Tomek-Adam-domek” a które słowo brzmi inaczej; które brzmią podobnie „kolejka-pociąg-kolega”),
- trudności z zapamiętywaniem wiersza, piosenki, więcej niż jednego polecenia w tym samym czasie,
- trudność z zapamiętywaniem nazw,
- trudność z zapamiętywaniem materiału uszeregowanego w serie i sekwencje, takiego jak nazwy dni tygodnia, pór roku, kolejnych posiłków, sekwencji czasowej: wczoraj - dziś - jutro i sekwencji cyfr: szeregów 4-cyfrowych;
- ✓ **Funkcje wzrokowe** - zaburzenia, które można dostrzec, gdy dziecko ma:
 - trudności z wyróżnianiem elementów z całości, a także z ich syntetyzowaniem w całość, np. podczas budowania według wzoru konstrukcji z klocków lego, układania mozaiki, trudności z wyodrębnianiem szczegółów różniących dwa obrazki,
 - trudności z odróżnianiem kształtów podobnych (np. figur geometrycznych, liter m-n, l—t—ł) lub identycznych, lecz inaczej położonych w przestrzeni (np. liter p-g-b-d);
- ✓ **Lateralizacja - opóźnienie rozwoju lateralizacji - obserwujemy brak ustalenia ręki dominującej;** dziecko nadal jest oburęczne;
- ✓ **Orientacja w schemacie ciała i przestrzeni - opóźnienie rozwoju orientacji w schemacie ciała i przestrzeni,** które objawia się tym, że dziecko:
 - ma trudności ze wskazywaniem na siebie części ciała, gdy określa terminami: prawe - lewe (np. prawa i lewa ręka, noga, ucho);
 - nie umie określić kierunku na prawo i na lewo od siebie (np. droga na prawo, drzwi na lewo);
 - orientacja w czasie - zaburzenia dotyczące trudności z określaniem pory roku, dnia;
- ✓ **Czytanie - nasilone trudności w nauce czytania**
 - np. czyta bardzo wolno,
 - głównie głoskuje i nie zawsze dokonuje poprawnej wtórnej syntezy,
 - przekręca wyrazy,
 - nie rozumie przeczytanego zdania;
- ✓ **Pierwsze próby pisania** - można zaobserwować, że dziecko:
 - często pisze litery i cyfry zwierciadlanie,
 - odwzorowuje wyrazy, zapisując je od strony prawej do lewej.

WIEK SZKOLNY (KLASA I - III)

- ❖ **Motoryka duża, czyli mała sprawność ruchowa całego ciała;** dziecko:
 - ma trudności z opanowaniem jazdy na hulajnodze, dwukołowym rowerze, wrotkach, łyżwach, nartach,

- niechętnie uczestniczy w zabawach ruchowych i lekcjach w-f, ponieważ ma trudności z wykonywaniem niektórych ćwiczeń, np. układów gimnastycznych;
- ❖ **Motoryka mała, czyli obniżona sprawność ruchowa rąk** - dziecko:
 - nie opanowało w pełni czynności samoobsługowych związanych z ubieraniem się, myciem i jedzeniem (nożem i widelcem);
- ❖ **Koordynacja wzrokowo-ruchowa** - zaburzenia objawiają się:
 - trudnościami z rzucaniem do celu i chwytaniem,
 - niechęcią do rysowania i pisania,
 - poprzez sposób trzymania ołówka/długopisu - dziecko zbyt mocno przyciska ołówek/długopis przez co ręka szybko się męczy
 - trudnościami z rysowaniem szlaczków w liniaturze zeszytu, odtwarzaniem złożonych figur geometrycznych,
 - poprzez niski poziom graficzny rysunków i pisania - dziecko „brzydko” rysuje (poziom wykonania - nieadekwatny do wieku życia) i niestarannie pisze (nie mieści się w liniaturze, pisze wolno);
- ❖ **Funkcje wzrokowe** - objawy zaburzeń to:
 - trudności z wyróżnianiem elementów z całości i/lub z ich syntetyzowaniem w całość, np. podczas budowania według wzoru konstrukcji z klocków, układania mozaiki,
 - trudności z wyodrębnianiem szczegółów różniących dwa obrazki,
 - trudności z odróżnianiem kształtów podobnych (np. liter m-n, 1-t-l) lub identycznych, lecz inaczej położonych w przestrzeni (np. liter p-g-b-d);
- ❖ **Funkcje językowe** - objawy zaburzeń to:
 - wadliwa wymowa,
 - przekręcanie złożonych wyrazów (przestawienie głosek i sylab, asymilacje głosek, np. sosa lub szosza),
 - używanie sformułowań niepoprawnych pod względem gramatycznym: trudności z poprawnym używaniem wyrażen przyimkowych, sformułowań wyrażających stosunki przestrzenne: nad-pod, za-przed, wewnątrz, na zewnątrz;
 - trudności z pamięcią fonologiczną, sekwencyjną, czyli trudności dotyczące zapamiętywania: sekwencji nazw, np. nazw dni tygodnia, pór roku, nazw kolejnych posiłków, sekwencji czasowej: wczoraj - dziś -jutro i sekwencji cyfr: szeregów 4-cyfrowych: wierszy, piosenek, więcej niż jednego polecenia w tym samym czasie,
 - trudności z szybkim wymienieniem nazw, np. wszystkich znanych owoców, szeregu słów,
 - wolne tempo nazywania szeregu prostych obrazków,
 - trudności z nazywaniem i zapamiętywaniem liter alfabetu, cyfr, powtarzaniem z pamięci szeregu słów oraz szeregów cyfrowych (złożonych z pięciu cyfr),
 - trudności z zapamiętaniem tabliczki mnożenia;
- ❖ **Lateralizacja** - utrzymywanie się oburęczności
- ❖ **Orientacja w schemacie ciała i przestrzeni** - przejawy zaburzeń to:
 - trudność z jednoczesnym wskazywaniem na siebie części ciała i określaniem ich terminami: prawe-lewe, np. odróżnieniem prawej i lewej ręki, strony ciała,

- trudności z określaniem położenia przedmiotów względem siebie, np. droga na prawo, zaś drzwi na lewo,
 - pisanie liter i cyfr zwierciadlane i/lub zapisywanie wyrazów od prawej do lewej strony;
- ❖ **Czytanie - nasilone trudności w nauce czytania, dziecko:**
- bardzo wolno czyta - prymitywna technika (głoskowanie lub sylabizowanie z wtórną syntezą słowa), ale mało błędów,
 - bardzo szybko czyta, lecz popełnia przy tym wiele błędów - wynikają one z tego, że dziecko domyśla się treści na podstawie kontekstu,
 - niewłaściwie i słabo rozumie przeczytany tekst;
- ❖ **Pisanie** - trudności z opanowaniem poprawnej pisowni związane z opóźnieniem rozwoju spostrzegania wzrokowego i pamięci wzrokowej to:
- trudność z zapamiętaniem kształtu rzadziej występujących liter o skomplikowanej strukturze (np. wielkie litery pisane: F, H, Ł, G),
 - mylenie liter podobnych pod względem kształtu, np. l-t-l, m-n,
 - mylenie liter identycznych, lecz inaczej położonych w przestrzeni: p-b—d-g,
 - popełnianie błędów podczas przepisywania tekstów;